

Daryo va soylarning muhofaza mintaqasidagi ekin yerlardan foydalanish samaradorligi

Ibroximov Saidmuxammad Saidkamol o'g'li

"O'zdavyerloyiha" ilmiy-loyihalash instituti doktoranti

"Yer tuzish, kadastr va er monitoringi" ixtisosligi

Annotatsiya: Ushbu tezisda daryo va soylarning muhofaza mintaqasidagi ekin yerlardan foydalanish samaradorligi, muhofaza etiladigan hududlarda, xususan, daryolar va soylarga tutashgan yerlardagi haydaladigan yerlardan foydalanish samaradorligi, qo'riqlanadigan hududlardagi ekin maydonlarining samaradorligini optimallashtirish haqida to'liq fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: ekin yerlari, qishloq xo'jaligi hosildorligi, bufer zonalari, muhofaza mintaqasi, suv ekotizimlari.

Kirish:

Muhofaza etiladigan hududlarda, xususan, daryolar va soylarga tutashgan yerlardagi haydaladigan yerlardan foydalanish samaradorligi ko'p qirrali muammo bo'lib, qishloq xo'jaligi hosildorligi va atrof-muhitni muhofaza qilish o'rtasida ehtiyotkorona muvozanatni saqlashni talab qiladi. Qo'riqlanadigan hududlar ko'pincha biologik xilma-xillik va ekotizim xizmatlarini himoya qilish uchun tashkil etiladi, bu intensiv qishloq xo'jaligi amaliyotlari tufayli xavf tug'dirishi mumkin. Shu sababli, ushbu erlar tomonidan taqdim etiladigan ko'plab ekotizim xizmatlarini hisobga olgan holda atrof-muhitga ta'sirni puxta baholash zarur. Suvni filtrlash, suv toshqini tartibga solish va yashash joylarini ta'minlash kabi ekotizim xizmatlari nafaqat ekologik muvozanatni saqlash, balki qishloq xo'jaligi faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun ham muhimdir. Bu hududlarda biologik xilma-xillikni saqlab qolish muhim ahamiyatga ega, chunki turli ekotizimlar zararkunandalar va kasalliklarga chidamlilikni oshirishi mumkin, natijada barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotiga hissa qo'shadi.

Asosiy qism:

Barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlari qo'riqlanadigan hududlarda haydaladigan yerlardan foydalanish samaradorligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ekinsiz dehqonchilik, qop-qora ekinlar va kimyoviy sarf-xarajatlarni kamaytirish kabi texnikalar bilan tavsiflangan konservativ qishloq xo'jaligi, ayniqsa, suv yo'llariga tutashgan hududlarda tuproq sog'lig'ini sezilarli darajada yaxshilaydi va eroziyani yumshata oladi. Daryo qirg'oqlari bo'ylab bufer zonalarni - mahalliy o'simliklarning chiziqlarini yaratish - cheklangan qishloq xo'jaligi faoliyatiga ruxsat berish bilan birga, oqim va cho'kindilarni kamaytirish orqali suv sifatini himoya qilishning samarali usuli bo'lib xizmat qiladi. Bu bufer zonalari nafaqat tabiiy filtr vazifasini bajaradi, balki yovvoyi tabiat uchun muhim yashash joylarini ham ta'minlaydi va shu bilan biologik xilma-xillikni oshiradi. Qolaversa, qo'riqlanadigan hududlardagi ekin maydonlarining samaradorligini optimallashtirishda yerdan foydalanishni samarali rejalashtirish muhim ahamiyatga ega. Hududlarga ajratish qoidalarini amalga oshirish qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan muayyan hududlarni muhofaza qilish uchun ajratilgan hududlarni ajratib ko'rsatishi mumkin va shu bilan ikki erdan foydalanish o'rtasidagi ziddiyatlarni minimallashtiradi.

Suv xo'jaligi amaliyoti qo'riqlanadigan hududlarda ekin maydonlaridan samarali foydalanishning ajralmas qismi hisoblanadi. Tomchilatib sug'orish kabi samarali sug'orish usullarini qo'llash suv chiqindilarini sezilarli darajada kamaytirishi va bir vaqtning o'zida suv ekotizimlarini ortiqcha qazib olish va ifloslanishdan himoya qilishi mumkin. Qishloq xo'jaligi dalalaridan ozuqa moddalari oqimini samarali boshqarish juda muhimdir; boshqaruvning ilg'or tajribalarini joriy etish suv hayotini saqlab qolish uchun zarur bo'lgan daryolar va daryolarda suv sifatining yomonlashishini oldini oladi. Doimiy monitoring va tadqiqot tashabbuslari yerni boshqarish bo'yicha yaxshiroq amaliyotlarni xabardor qilish va ushbu ekotizimlarning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash uchun zarur. Tuproq salomatligi, suv sifati va biologik xilma-xillik bo'yicha ma'lumotlarni to'plash manfaatdor tomonlarga erdan foydalanish amaliyoti bo'yicha

asosli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Qishloq xo'jaligi olimlari va ekologlar o'rtasidagi hamkorlikdagi tadqiqot ishlari mahsuldorlikni ham, tabiatni muhofaza qilish natijalarini ham yaxshilaydigan innovatsion yechimlarga olib kelishi mumkin.

Muhofaza etiladigan hududlarda yerdan samarali foydalanishga erishishning yana bir muhim tarkibiy qismi hamjamiyat ishtirokidir. Mahalliy hamjamiyatlarni erdan foydalanish bo'yicha qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish barqaror amaliyotlarga nisbatan egalik va mas'uliyat hissini rivojlantirishi mumkin. Barqaror dehqonchilik texnikasini targ'ib qilishga qaratilgan ta'lim va o'quv dasturlari fermerlarga nafaqat unumdorligini oshirish, balki atrof-muhitni muhofaza qilish usullarini qo'llash imkonini beradi. Bunday tashabbuslar tabiatni muhofaza qilish maqsadlariga mos keladigan yanada barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotiga o'tishni osonlashtirishi mumkin. Bundan tashqari, yerdan samarali foydalanishni rag'batlantirishda iqtisodiy jihatlar muhim rol o'ynaydi. Barqaror amaliyotlarni amalga oshiruvchi fermerlarni moliyaviy rag'batlantirish ushbu usullarni kengroq qo'llashni rag'batlantirishi mumkin. Barqaror ishlab chiqarilgan mahsulotlarning bozorga kirishini kengaytirish fermerlarni o'z hayotlari uchun ham, atrofdagi ekotizimlar uchun ham foydali amaliyotlar bilan shug'ullanishga undashi mumkin.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, daryolar va soylar atrofidagi qo'riqlanadigan hududlar doirasidagi haydaladigan yerlardan foydalanish samaradorligi ekologik barqarorlik, qishloq xo'jaligida hosildorlik, jamoatchilik ishtiroki va iqtisodiy samaradorlikni o'zida mujassam etgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlarini targ'ib qilish va samarali erni boshqarish strategiyalarini qo'llash orqali ham ekologik yaxlitlikni, ham mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlovchi uyg'un muvozanatga erishish mumkin. Ushbu ko'p qirrali yondashuv nafaqat qo'riqlanadigan hududlarda erdan foydalanish bilan bog'liq bevosita muammolarni hal qiladi, balki atrof-muhit bosimi va iqlim o'zgarishi ortib borayotgan

davrda barqaror rivojlanishga erishishning kengroq maqsadiga hissa qo'shadi. Oxir oqibat, manfaatdor tomonlar, jumladan, fermerlar, tabiatni muhofaza qiluvchilar, siyosatchilar va tadqiqotchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish ushbu muhim ekotizimlarda erdan samarali va barqaror foydalanish potentsialini amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov S., Akbarov A., Jonqobilov U. Hidrologiya, gidrometriya va oqim hajmini rostdash/Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik /. — T.: «O'zbekiston», 2004.
2. Myagkov S.V. Hidrologiyada informatsion tizim muammolari. T oshkent. O'OITGMI, 2002.
3. Hikmatov F.H. Sirliboyeva Z.S., Aytboyev D.P. Ko'llar va suv omborlari gidrografiyasi, gidrologik xususiyatlari. T. "Universitet", 2000.
4. Ivanov Y.P., Rubinova F.E. Orol dengizi havzalaridagi daryolar suvining sifati va uning xo'jalik faoliyati ta'sirida o'zgarishi. Toshkent. O'OITGMI, 2001.